
STUDIA

NAD

**AUTORYTARYZMEM
I TOTALITARYZMEM**

Tom 43, nr 4

STUDIA

NAD

AUTORYTARYZMEM I TOTALITARYZMEM

Tom 43, nr 4

DAWNIEJ STUDIA NAD FASZYZMEM I ZBRODNIAМИ HITLEROWSKIMI

pod redakcją
Łukasza Machaja i Tomasza Schefflera

WROCŁAW 2021
WYDAWNICTWO UNIwersYTETU WROCŁAWSKIEGO

Rada Redakcyjna

Francesco Berti (Włochy), Shinsuke Hosoda (Japonia), Michal Kubát (Czechy),
Marek Maciejewski (przewodniczący, Polska), Henryk Malewski (Litwa),
Christoph-Eric Mecke (Niemcy), Henryk Olszewski (Polska), Daniel Pipes (Izrael),
Ryszard Skarżyński (Polska), Alessandro Vitale (Włochy)

Komitet Redakcyjny

Redaktor naczelny: Tomasz Scheffler (UWr)

Redaktorzy tematyczni: Radosław Antonów (UWr), Adam Bosiacki (UW), Łukasz Machaj (UWr),
Maciej Marszał (UWr), Mirosław Sadowski (UWr), Joanna Sondel-Cedarmas (UJ)

Sekretarze Redakcji

Andrzej Demiańczuk, Paolo Janiszewski,
Jakub Juszcak

Redaktor tomu

Tomasz Scheffler

Redaktorzy numeru

Łukasz Machaj,
Tomasz Scheffler

Stali recenzenci

Marta Baranowska, Konstantin Bieliakov, Magdalena Budyn-Kulik, Maciej Chmieleński,
Krystyna Chojnicka, Anna Citkowska-Kimla, Przemysław Dąbrowski, Lech Dubel,
Marto Ferronato, Olgierd Górecki, Leonard Górnicki, Żaneta Gwardzińska,
Alicja Jagielska-Burduk, Włodzimierz Kaczorowski, Krzysztof Kawalec, Marcin Kazimierzczuk,
Piotr Kimla, Marek Wojciech Kornat, Ewa Kozerska, Beata Kozicka, Jarosław Kostrubiec,
Miłosz Kościelniak-Marszał, Tomasz Kruszewski, Bartłomiej Krzan, Marek Kulik,
Grzegorz Ławnikowicz, Małgorzata Łuszczynska, Artur Łuszczynski, Mateusz Machaj,
Henryk Malewski, Przemysław Malinowski, Barbara Mielnik, Katarzyna Miksza,
Anna Muszyńska, Arent van Nieukerken, Patrycjusz Pająk, Jacek Przygodzki, Joanna Ryszka,
Arkady Rzegocki, Jacek Srokosz, Rafał Stankiewicz, Witold Stankowski, Piotr Stec,
Ryszard A. Stefański, Rafał Szubert, Andrzej Szymański, Anna Tylusińska-Kowalska,
Dominika Uczkiewicz, Michał Urbańczyk, Adam Wielomski, Karina Wojtowicz,
Andrzej Wrzyszczyk, Maria Zmierczak, Olha Zolotar

© Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego Sp. z o.o.
Wrocław 2021

ISSN 0239-6661 (AUWr)

ISSN 2300-7249 (SnAiT)

Wersją pierwotną Czasopisma jest wersja drukowana

Publikacja przygotowana w Wydawnictwie Uniwersytetu Wrocławskiego Sp. z o.o.
50-137 Wrocław, pl. Uniwersytecki 15
tel. 71 3752885, e-mail: marketing@uwur.com.pl

Spis treści

Artykuły problemowe

Maciej Błażewski, Założenie nadrzędności interesu społecznego nad interesem jednostkowym w planowaniu przestrzennym jako przejaw autorytarnych tendencji prawodawcy w ustawie z dnia 12 lipca 1984 roku o planowaniu przestrzennym.	7
Aleksandra Budniak-Rogała, Arbitraż w posttotalitarnych czasach PRL — uwagi wybrane na tle zakresu podmiotowego dopuszczalności arbitrażu (dawny art. 697 § 3 i 4 k.p.c.) . . .	17
Dominika Cendrowicz, Regulacja prawna pomocy społecznej w Polsce w okresie powojennym do 1989 roku	31
Monika Czechowska, Konfiskata mienia obowiązująca na gruncie kodeksu karnego PRL jako instrument totalitarnego systemu komunistycznej dyktatury	41
Anna Ćwiąkała-Małys, Małgorzata Durbajło-Mrowiec, Koncepcja efektywności oceny przedsiębiorstw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i jej ewolucja	51
Katarzyna Górską, Stosowanie przepisów o formie czynności prawnych, jako instrument kontroli obrotu prawnego w perspektywie orzecznictwa SN w latach 1964–1989	61
Maria Kaczorowska, Land and mortgage registers as a cornerstone of real estate transactions in Polish law — a historical and legal outline (On the 40th anniversary of the enactment of the Land and Mortgage Registers and Mortgage Act)	81
Piotr Kapusta, Skutki ideologizacji preambuły kodeksu pracy	107
Daria Kostecka-Jurczyk, Zmiany organizacyjno-prawne przedsiębiorstwa państwowego w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	117
Katarzyna Liżyńska, Anna Płońska, Model orzecznictwa w sprawach o wykroczenia w Polsce Ludowej	125
Elwira Marszałkowska-Krześ, Autorytarne formy władzy a realizacja prawa do cywilnoprawnej ochrony prawnoprocesowej przez obywateli w okresie PRL	137
Marcin Podleś, Instytucja osobowości prawnej w okresie PRL jako narzędzie ograniczania autonomii jednostek przez państwo autorytarne	147
Katarzyna Tomaszewska, Obowiązek posiadania dowodu osobistego i funkcje dowodów pod rządami dekretu z dnia 22 października 1951 roku o dowodach osobistych oraz w czasach współczesnych	157
Magdalena Wasylkowska-Michór, Prawo właściwe dla zobowiązań niewynikających z czynności prawnych w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	175
Ewa Wójtowicz, Ubezpieczenia ustawowe w PRL jako instytucja ubezpieczeń w gospodarce centralnie planowanej	187

* * *

Dobromiła Nowicka, Palenie ksiąg w starożytnym Rzymie jako przejaw autorytarnego ograniczania republikańskiej wolności słowa	201
Aleksandra Szymańska, Tyran i rządy tyrańskie w ujęciu Bartolusa de Saxoferrato	215
Radosław Antonów, Zamówienia publiczne w II Rzeczypospolitej	233
Izabella Gil, Ponadczasowość regulacji prawnych dotyczących niewypłacalności	241
Witold Kulesza, Sędziowie sądów specjalnych III Rzeszy i ich „zdrowe poczucie narodowe”	253
Rafał Lipniewicz, Polityka podatkowa nazistowskich Niemiec — zarys problematyki	279
Agnieszka Chrisidu-Budnik, Z problematyki emigracji z Grecji do Polski Ludowej	291
Marek Podkowski, Działalność badawczo-dokumentacyjna Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich we Wrocławiu (1965–1975)	303
Dagmara Gruszecka, Niemiecka doktryna i judykatura wobec problemu odpowiedzialności karnej „sprawców zza biurka” — uwagi na tle koncepcji <i>Organisationsherrschaft</i>	313
Agnieszka Malicka, Sądy społeczne w systemie wymiaru sprawiedliwości Niemieckiej Republiki Demokratycznej	329
Marta Kłopocka-Jasińska, Czy państwo może decydować o miejscu pochówku dyktatora? Komentarz do postanowienia hiszpańskiego Trybunału Konstytucyjnego z 17 października 2019 roku w sprawie ekshumacji szczątków Francisca Franco Bahamondego	339

* * *

Michał Błachut, Kryzys idei neutralności moralnej prawa	355
Magdalena Tabernacka, Retrospektywna perspektywa badań prowadzonych przez Alice Miller nad związkami czarnej pedagogiki i znaczeniem relacji rodzinnych dla kształtowania się postaw społecznych wspierających nazizm i faszyzm	363
Michał Paździora, Antyautorytarna edukacja prawnicza	375

* * *

Łukasz Goździaszek, Obowiązek rejestracji prasy a postęp technologiczny	383
Lidia Siwik, Wpływ władzy totalitarnej na sposoby regulacji polskiego prawa gospodarczego	393
Maciej Skory, Wpływ ideologii totalitarnych na konstrukcje prawne stosowane w zakresie ograniczania autonomii woli jednostki na przykładzie modeli wiązania wzorców umownych	405
Piotr Ochman, Kryminalizacja finansowania terroryzmu w świetle przepisu art. 165a kodeksu karnego. Część 1	417
Karolina Pasoń, Sytuacja prawna ofiary przestępstwa w postępowaniu wykonawczym w perspektywie sprawiedliwości naprawczej	427
Łukasz Prus, Służba na rzecz totalitarnego państwa jako przesłanka obniżenia zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy zatrudnionych w organach bezpieczeństwa w latach 1944–1990	447
Piotr Janiak, Publicznoprawne instrumenty „demokracji walczącej” w polskim systemie prawa	463
Tomasz Kalisz, Prokurator jako organ nadzoru penitencjarnego — od pełnej kontroli do utraty pozycji organu postępowania wykonawczego	477
Anastazja Kołodziej, Odpowiedzialność usługodawcy za udostępnianie w internetowych serwisach społecznościowych treści przestępnych związanych z publicznym propagowa-	

---

niem faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwa według projektu ustawy o ochronie wolności słowa w internetowych serwisach społecznościowych	503
Renata Kusiak-Winter, The constitutionalization of administrative law as a remedy for authoritarian rule: The case of Poland and the case of Germany	513
Kazimierz J. Leżak, Czy zmierzamy w stronę autorytarnego sądowego procesu karnego? . .	523

* * *

Emil W. Pływaczewski, Zapobieganie przestępczości i sprawiedliwość karna z perspektywy Kongresów Organizacji Narodów Zjednoczonych	543
Piotr Rodziewicz, Wpływ braku uznania rządu państwa totalitarnego i autorytarnego na zdolność sądową tego państwa w świetle koncepcji brytyjsko-amerykańskich	573
Wioletta Nowak, The Turkmen-style economic development	581
Adriana Kalicka-Mikołajczyk, Współpraca Unii Europejskiej z wybranymi państwami nie-demokratycznymi Afryki Subsaharyjskiej w obszarze poszanowania praw człowieka	593

Contents

Articles

Maciej Błażewski, Assumption of the superiority of social interest over individual interest in spatial planning as a manifestation of authoritarian tendencies of the legislator in the act of 12 July 1984 on spatial planning	7
Aleksandra Budniak-Rogala, Arbitration in the post-totalitarian era of the Polish People's Republic — selected remarks on the objective scope of admissibility of arbitration (former article 697 § 3 and 4 of the civil procedure code).	17
Dominika Cendrowicz, Legal regulation of social welfare in Poland in the post-war period up to 1989	31
Monika Czechowska, Confiscation of property in force under the Criminal Code of the Polish People's Republic as an instrument of the totalitarian system of communist dictatorship	41
Anna Cwiakała-Małys, Małgorzata Durbajło-Mrowiec, The concept of efficiency evaluation of enterprises of the Polish People's Republic and its evolution	51
Katarzyna Górską, Application of regulations on the form of legal actions as an instrument of controlling legal transactions in the context of Supreme Court jurisprudence in the years 1964–1989	61
Maria Kaczorowska, Land and mortgage registers as a cornerstone of real estate transactions in Polish law — a historical and legal outline (On the 40th anniversary of the enactment of the Land and Mortgage Registers and Mortgage Act)	81
Piotr Kapusta, Effects of the ideologization of the preamble to the Labour Code	107
Daria Kostecka-Jurczyk, Organizational and legal changes of a state-owned enterprise in the period of the People's Republic of Poland	117
Katarzyna Liżyńska, Anna Płońska, Model of jurisprudence in petty offence cases in the People's Republic of Poland	125
Elwira Marszałkowska-Krześ, Authoritarian forms of power and the realisation of the right to civil legal protection by citizens in the Polish People's Republic	137
Marcin Podleś, The regulation of legal personality during the communist period in Poland as a means of limiting the autonomy of individuals by an authoritarian state	147
Katarzyna Tomaszewska, Obligation to have an identity card and the functions of identity cards under the decree of 22 October 1951 on identity cards and in modern times	157
Magdalena Wasylkowska-Michór, Law applicable to obligations not arising out of legal action in the Polish People's Republic.	175
Ewa Wójtowicz, Statutory insurance in the Polish People's Republic as an insurance institution in a centrally planned economy	187

* * *

Dobromiła Nowicka, Book burning in ancient Rome as a manifestation of authoritarian limitation of the republican freedom of speech	201
Aleksandra Szymańska, Tyrant and tyrannical rule in the views of Bartolus de Saxoferrato . .	215
Radosław Antonów, Public procurement in the Second Polish Republic	233
Izabella Gil, Timelessness of legal regulations concerning insolvency.	241
Witold Kulesza, Judges of the special courts of the Third Reich and their “healthy national sense” (<i>das gesunde volksempfinden</i>)	253
Rafał Lipniewicz, Tax policy of Nazi Germany — an outline of the problem	279
Agnieszka Chrisidu-Budnik, Issues of emigration from Greece to the Polish People’s Republic	291
Marek Podkowski, Research and documentation activities of the District Commission for the Investigation of Nazi Crimes in Wrocław (1965–1975).	303
Dagmara Gruszecka, German doctrine and judicature on the problem of criminal liability of “desk murderers” — comments in the context of the <i>Organisationsherrschaft</i> concept .	313
Agnieszka Malicka, Social courts in the justice system of the German Democratic Republic	329
Marta Kłopocka-Jasińska, Can the state decide where a dictator is buried? Remarks on the ruling of the Spanish Constitutional Court of 17 October 2019 on the exhumation of Francisco Franco Bahamonde’s remains	339

* * *

Michał Błachut, The crisis of the idea of the moral neutrality of law	355
Magdalena Tabernacka, A retrospective view of Alice Miller’s research on the influence of black pedagogy and family relations on the shaping of social attitudes supporting Nazism and fascism	363
Michał Paździora, Anti-authoritarian legal education	375

* * *

Łukasz Goździaszek, The obligation to register the press and technological progress	383
Lidia Siwik, The influence of totalitarian power on the ways of regulating Polish economic law	393
Maciej Skory, Influence of totalitarian ideologies on legal constructions applied in the field of limiting the autonomy of an individual’s will based on the example of models of binding contractual standard forms	405
Piotr Ochman, Criminalization of terrorism financing in the Polish Criminal Code (art. 165a). Part 1	417
Karolina Pasoń, The legal situation of a crime victim in executive proceedings in the perspective of restorative justice	427
Łukasz Prus, Service in a totalitarian state as a basis for reducing the pension of officers employed in the security service in the years 1944–1990	447
Piotr Janiak, Legal instruments of “militant democracy” in the Polish system of public law	463
Tomasz Kalisz, The prosecutor as a penitentiary supervision authority — from full control to the loss of the position of an authority of executive proceedings	477

Anastazja Kołodziej, The responsibility of the social media provider for publishing illegal content related to the public propagation of a fascist or other totalitarian governmental system according to the draft of the law on the protection of freedom of speech on social media	503
Renata Kusiak-Winter, The constitutionalization of administrative law as a remedy for authoritarian rule: The case of Poland and the case of Germany	513
Kazimierz J. Leżak, Are we on a path towards an authoritarian criminal justice process? . . .	523

* * *

Emil W. Pływaczewski, Crime prevention and criminal justice from the perspective of United Nations Congresses	543
Piotr Rodziewicz, Impact of government non-recognition of a totalitarian and authoritarian state on the <i>locus standi</i> of this state and its state legal persons in the light of Anglo-American concepts	573
Wioletta Nowak, The Turkmen-style economic development	581
Adriana Kalicka-Mikołajczyk, Cooperation between the European Union and selected non-democratic Sub-Saharan African countries in the area of human rights protection	593

Informacja dla Autorów

1. Teksty w wersji elektronicznej na nośnikach cyfrowych prosimy nadsyłać pod adresem: Tomasz Scheffler, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii UW, ul. Uniwersytecka 22/26, 50-145 Wrocław, lub pocztą elektroniczną pod adresem: tomasz.scheffler@uwr.edu.pl.

2. Teksty do kolejnych wydań należy przysłać najpóźniej do:

- a) 25 października do numeru 1;
- b) 25 lutego do numeru 2;
- c) 25 maja do numeru 3;
- d) 25 sierpnia do numeru 4.

3. O przyjęciu tekstu do wydania w czasopiśmie Autorzy zostaną poinformowani w możliwie najbliższym czasie za pośrednictwem poczty elektronicznej pod wskazanym przez nich adresem.

4. Wszystkie artykuły publikowane w czasopiśmie „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” są recenzowane.

5. W przypadku, gdy recenzja jest negatywna lub istotnie krytyczna, zostaje ona przesłana Autorowi, który może się do niej ustosunkować, w szczególności poprzez wprowadzenie odpowiednich poprawek. W przypadku dwóch recenzji negatywnych Redakcja odmawia przyjęcia tekstu do druku.

6. Teksty należy nadsyłać w formacie dokumentów programu Word lub tekstu sformatowanego RTF. Maksymalna objętość tekstu:

- a) artykuł — 60 000 znaków ze spacjami;
- b) recenzja — 25 000 znaków ze spacjami.

7. Szczegółowe informacje dotyczące formatowania tekstów oraz sporządzania przypisów znajdują się na stronie www.wuwr.com.pl w zakładce „Dla Autorów”.

8. Teksty odbiegające od podanych standardów będą odsyłane do Autorów z prośbą o dostosowanie ich do wymogów pisma.

9. Do tekstu należy dołączyć streszczenie (do 500 znaków ze spacjami) i słowa kluczowe w języku angielskim (maksymalnie 7), krótką notkę o Autorze z danymi teleadresowymi, jeżeli składa tekst w redakcji po raz pierwszy, adres e-mail, który będzie publikowany drukiem, oraz bibliografię sporządzoną w stylu Chicago.

10. Wydawnictwo zastrzega sobie prawo do dokonywania poprawek redakcyjnych tekstów.

11. Przesłanie przez Autora tekstu do Redakcji Czasopisma jest równoznaczne z jego oświadczeniem, że przysługują mu autorskie prawa majątkowe do tego tekstu, że tekst jest wolny od wad prawnych oraz że nie był wcześniej publikowany w całości lub części ani nie został złożony w redakcji innego czasopisma, a także z udzieleniem nieodpłatnej zgody na wydanie tekstu w czasopiśmie „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” oraz jego nieograniczone co do czasu i terytorium rozpowszechnianie, w tym wprowadzenie do obrotu egzemplarzy czasopisma oraz odpłatne i nieodpłatne udostępnianie jego egzemplarzy w internecie.

12. Autorzy są zobowiązani do wykonania korekty autorskiej w ciągu 7 dni od daty jej otrzymania. Niewykonanie korekty w tym terminie oznacza zgodę autora na wydanie tekstu w postaci przesłanej do korekty.

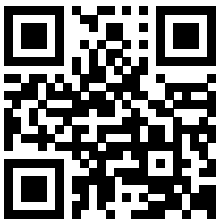
13. Wszystkie udostępniane przez Wydawnictwo artykuły, w formacie PDF, znajdują się na stronie www.cns.wuwr.pl.

14. Autorzy nie otrzymują honorarium autorskiego za przekazane artykuły.

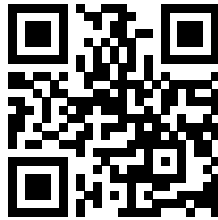

Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego sp. z o.o.
pl. Uniwersytecki 15
50-137 Wrocław
uniwersytecka@uwur.com.pl

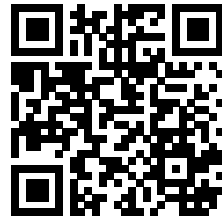
Wrocław University Press
pl. Uniwersytecki 15
50-137 Wrocław
uniwersytecka@uwur.com.pl

Księgarnia internetowa
Online bookshop
sklep.wwur.com.pl

Strona główna
Website
wuwr.com.pl

Facebook
@wydawnictwouwr

